

Іван ГАЛЕНКО,
Голова Комісії з інноваційної та інвестиційної
діяльності Рад и національних асоціацій
товаровиробників при КМУ

Зона вільної торгівлі:

Чи зможе Україна убезпечитися від
"кумулятивного ефекту"

GOPA – міжнародна консалтингова структура, з офісу якої свого часу вийшло багато сучасних українських політиків і урядовців. Там вони отримували консультації. Про те, як побудувати демократію, як ліквідувати ядерну зброю, як "реформувати" армію, як закрити ЧАЕС, як лібералізувати економіку, як вести бізнес, як протягом 15 років скоротити чисельність населення з 52 до 46 мільйонів, ... як приєднатися до СОТ тощо.

Консультації, звісно, – не безкоштовні. Їх оплачували країни-донори та зацікавлені структури. На «зацікавлені структури» вказувалося, якщо хтось питав, звідки і за що гроші. Як приклад проекту від GOPA можна навести «Програму соціальної адаптації військовослужбовців», яку розрекламував свого часу Вілен Мартиросян. Країни Європи виділили 10 млн (близько \$12 млн) уряду України на благородну справу, що стосувалася майже 1,2 млн військовослужбовців колишньої радянської армії. Сума начебто досить переконлива, хоча повинні були перенавчити і адаптувати до цивільного демократичного життя всього за десять доларів на особу. Та з тих мільйонів на територію України прямих платежів, згідно з оцінками ек-

нічного не крали. Тому сучасним політикам та урядовцям не завжди приємно згадувати, звідки вони вийшли і якого ґатунку їхні «знання».

Сьогодні складно віднайти позитивні для України результати різних програм технічної допомоги. Але сліди є. Особливо багато їх на законодавчій ниві. Саме там засівалися основи «перспективи» економіки країни, закладався її статус і цементувалося місце в міжнародному розподілі ресурсів та доходів. Коли Офіс СОТ оприлюднив прес-реліз з приводу приєднання України до цієї організації, то стало зрозуміло, чому відсутні салюти на честь завершення одного з етапів глобального проекту.

Завдяки переговорній команді «розливу» 2001 р., яка заклала систему поступок, відсьогодні й назавжди після приєднання до СОТ Україна, зокрема, **НЕ БУДЕ:** встановлювати квоти і мінімальні ціни на імпорт, регулювати тарифну політику залізничного транспорту, вводити заборону на імпорт м'ясної продукції (у т.ч. обробленої гормонами) та автотранспорт (старший за вісім років), перевіряти класифікацію імпортової продукції та її саму, встановлювати заборони й обмеження або стягувати експортне мито і з моменту приєднання до СОТ встановлювати мінімальні ціни на сировину (брухт чорних і кольорових металів, насіння, шкіру, велику рогату худобу, зерно, дорогоцінні небанківські метали і каміння), субсидувати промисловість та імпортозаміщення. Багато ще «цікавих» формулювань заховано за назвами задекларованих до підписання угод. Натомість Україна має право стати «вільною територією»...

Сьогодні президент країни – майже нового члена СОТ – говорить про «кумулятивний ефект» від приєднання України до цієї організації. З публічних виступів Ігоря Бураківського відомо, що «кумулятивний ефект в економіці буде позитивним, оскільки ... виграють готельний та ресторанный бізнеси» (2005 р.). Богдан Данилишин

пертів, надійшло біля аж \$0,3 млн. Половина мільйонів одразу була переказана на адресу GOPA. А у підсумку прозвітували роботою, оплаченою фондами Джорджа Сороса... Отже, головних уроків для наших «учнів» було два: перший – гроші не повинні покидати кишеню власника і другий – кидати на гроші треба так вправно, щоб руки залишалися такими, що нібито

Дуже влучно сформулювала перспективи новачка президент Центру спостереження за процесами глобалізації Сьюзан Джордж: "Під час перехідного періоду Ви не відчуєте ні доброго, ні поганого. ... збанкрутують окремі галузі...". Свідченням цього є ситуація в Молдові, Грузії, Киргизії, Угорщині, Польщі і т.п.

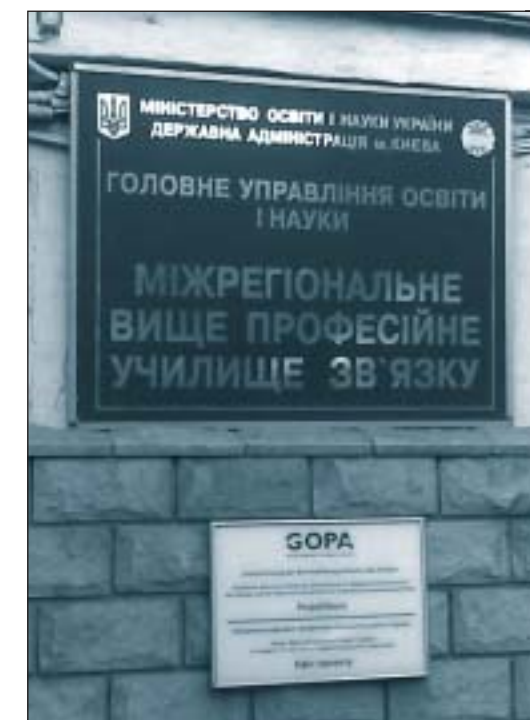
говорить про «двовідсоткове зростання ВВП у довгостроковій перспективі», яке співрозмірне з арифметичною похибкою експертної оцінки й не говорить, на скільки ВВП міг би зрости, якби Україна не приєдналася до СОТ. Російські аналітики, показуючи цифри, кажуть: дивіться, як не треба... Може, тому Арсеній Яценюк говорить про двадцять експертів в Україні, які здатні розібратися в «кумулятивному ефекті», а маючи більший стаж Володимир Литвин, – що для підрахунку навіть не знадобляться пальці ніг. Та от питаннячко: яка GOPA оплачувала становлення як експертів згаданих спікерами – колишнім та теперішнім – фахівцям? Можливо, саме тому українська наукова думка публічно не протиставляла альтернативних поглядів чи була недостатньо переконливою? Хоч, як на наш погляд, «кумулятивний ефект» імовірніший в тому, що «імпорт вривається на митну територію країни й розмазує по стінці» національного товаровиробника. Здається, Україна вкотре «вступила», хоча потрібно було приєднуватися до системи правил СОТ. Дуже влучно сформулювала перспективи новачка президент Центру спостереження за процесами глобалізації Сьюзан Джордж: «Під час перехідного періоду Ви не відчуєте ні доброго, ні поганого. ... збанкрутують окремі галузі...». Свідченням цього є ситуація в Молдові, Грузії, Киргизії, Угорщині, Польщі і т.п.

Звичайно, частково компенсувати «кумулятивний ефект» для більшості галузей промисловості з високим рівнем переробки сировини, на нашу думку, можливо за рахунок, наприклад, прецедентів невиконання країнами СОТ своїх зобов'язань щодо відкриття внутрішнього ринку (Молдову не допустили на ринки ЄС, а Китай ігнорував вимоги щодо допуску на внутрішні ринки сільгосппродукції та фінансового сектору, відверто субсидував імпорт у деяких галузях до 70% собівартості тощо). Також існують норми в правилах СОТ, що національні інтереси стоять вище міжнародних «домовленостей». В контексті України слід зазначити, що у 2004 р. Віктор Янукович публічно натякав на корупційну природу переговорного процесу, ставлячи перед суспільством вимогу переглянути підписані Протоколи з учасниками Робочої групи. Про «якість» підписаних в Женеві текстів свідчить, наприклад, те, що на імпорту сировину (карбід вольфрам) ставка ввізного мита становитиме 5%, на високотехнологічну продукцію з цієї сировини (металокераміку та інструменти з неї) – 0%, а на «сокири, лопати, ... кайла, мечі та стріли» (продукцію виправних закладів) – 10%... І тепер щоб змінити ситуацію, до митно-тарифної ради при Мінеко-

номіки «в разі подання пропозиції щодо підвищення ставок ввізного мита необхідно надати письмові висновки національних споживачів щодо зазначеної пропозиції», а також інформацію про якісні характеристики аналогічного (подібного) товару вітчизняного виробництва». Що ж, цивілізований Захід завбачив, чим мають займатися наші політики і олігархи після приєднання України до СОТ.

Можливо, все значно краще, та це не звільняє українське суспільство від необхідності шукати **прості та ефективні ідеї виживання і порятунку** нехай навіть окремих сегментів економіки в умовах майже такої «ліберальності», як дика природа. Потрібно викристалізувати переваги України від членства в СОТ і пріоритетні заходи щодо їхньої практичної реалізації. Потрібно визначити виклики і загрози **громадянам України** від наслідків приєднання до СОТ та запропонувати владі шляхи їхньої нейтралізації на основі досвіду нових членів СОТ і традицій країн-членів ЄС. Звичайно, фахово зробити таку роботу на основі «інформаційно-довідкових» матеріалів від МВФ, МФК, GOPA чи будь-якої іншої «руки даючої» вкрай складно. Тому негайно потрібно вирішити питання щодо зняття грифу «таємно» та публікації двосторонніх Протоколів з членами Робочої групи з приєднання України до СОТ для належного інформаційного забезпечення громадян України.

«... А так красиво все починалося...». Того дня

GOPA - міжнародна консалтингова структура, з офісу якої свого часу вийшло багато сучасних українських політиків і урядовців...

мій товариш був черговим офіцером радіолокаційної роти, позиції якої на відстані прямої видимості від місця катастрофи, що розгорталася перед його очима. У всіх службах, які мали нести пряму відповідальність поки що за майбутню трагедію, його не тільки посилали подалі, а ще й потім хотіли зробити відбувайлом. Його врятувала звичайна калька з кальки об'єктивного контролю.

За спиною капітана корабля стояв замполіт. Той капітан відсидів, а замполіту вічне свято – траур. Тоді була система, яка передбачала відповідальність тільки за «три колоски» і не більше.

Спогади про останній рейс теплоходу «Адмірал Нахімов» звучать однаково: Море. Мир. Травень. Сонячні зайчики з-під піни хвиль. «Як було важко потрапити на цей рейс: стханівська праця? Дозвіл парткому – яка там честь...» За квиток треба платити: хто грошима, хто тілом, хто майбутнім...

Частково компенсувати "кумулятивний ефект" для більшості галузей промисловості з високим рівнем переробки сировини, на нашу думку, можливо за рахунок, наприклад, прецедентів невиконання країнами СОТ своїх зобов'язань щодо відкриття внутрішнього ринку (Молдову не допустили на ринки ЄС, а Китай ігнорував вимоги щодо допуску на внутрішні ринки сільгосппродукції та фінансового сектору, відверто субсидував імпорту у деяких галузях до 70% собівартості тощо)

«... А так красиво все починається...». Перебудова. Демократія. Без'ядерний статус. Ваучеризація. Чорноморський флот. СОТ. ЄП. ЗВТ ... Тепер за спинами керманівців бізнес-інтереси, торг.

Отже, ЗВТ ЄС (Зона вільної торгівлі з Європейським Союзом) – це черговий геополітичний проект за участі України. В основу його має бути покладений новий базовий договір між Україною

та ЄС "Економічні, секторальні питання та питання щодо розвитку людського потенціалу". На думку автора, з позицій України цей документ є абсурдним, майже злочинним, доки відсутній перспективний план розвитку країни на 30...50 років вперед, доки ми не знаємо, що будемо, чого хочемо і хто веде нас чи до земного раю.

Вже перші «слухання» 7 вересня 2007 р. «Пропозицій до окремих розділів нового базового договору між Україною та ЄС» від Міністерства закордонних справ (здається, України) за участі українських асоціацій товаровиробників поставили питання про вкрай низьку якість послуг сектору державного управління, «асиметричність» державного менеджменту на користь імпортерів, фальшиві гасла щодо демократії та євроінтеграції, які насправді слугують скоріше прикриттям корупції. Перші фрази розділу «Енергетика» можуть викликати ступор думки від вибагливої гри слів і турботи «наших» про добробут і процвітання ЄС: „1. Співробітництво здійснюється на основі партнерства, виходячи з принципів взаємних інтересів, прозорості, передбачуваності, взаємності та у відповідності до принципів Європейської енергетичної політики.” Україна досі не є членом ЄС і відсутні будь-які гарантії такого членства у найближчі роки, а абсолютна більшість громадян України має традиційну орієнтацію. Тому „лягання” за просто так без торгу під ІХНІ „принципи Європейської енергетичної політики” може і є кравчукізмом чи іншою формою збочення (на яке від імені 18 млн комуністів вказав свого часу Михайло Горбачов: „...мы извратили социализм...”), але йти далі «взаємності» ніхто поки права не давав.

Заслуговує на особливу увагу пункт «Лібералізація умов торгівлі та інвестицій, зокрема, в частині доступу до ресурсної бази та ринків розподілу енергоносіїв, а також дотранзитних та транспортних мереж», який є відверто дискримінаційним щодо України, оскільки відсутня «лібералізація» доступу до їхніх кінцевих споживачів. Експерти добре знають стратегію, наприклад, компанії „Газпром”, тому, якби вони були українськими, то запропонували б виключити можливість „доступу” до магістральних транспортних мереж України і речення виклали б, наприклад, у такій редакції: «Лібералізація умов торгівлі та інвестицій, зокрема, в частині взаємного доступу до кінцевих споживачів, ресурсної бази та ринків розподілу енергоносіїв, а також регіональних дотранзитних та транспортних мереж».

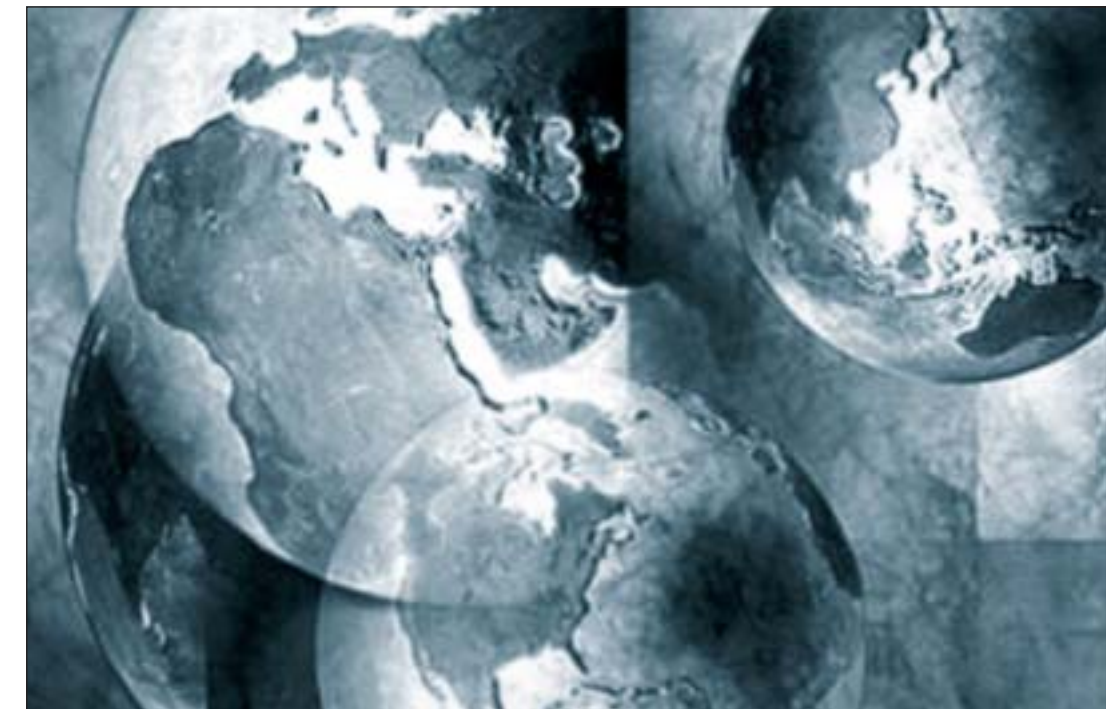
Водночас «забезпечення доступності енергії для суспільства, включаючи підтримку найбільш уразливих верств населення, відповідним їх

інформуванням, захистом від можливих зловживань та маніпуляцій цінами на енергоносії» є внутрішнім питанням України і належить до сфери національної безпеки (економічних, гуманітарних загроз). Згідно з економічною моделлю в Єгипті, здійснювати імпортні операції в певних сегментах ринку мають виключне право національні посередники. ЄС зацікавлена в „дешевих” внутрішніх цінах енергоносіїв на колоніальних „вільних” ринках, оскільки здешевлюється видобування і транспортування сировини до Європи (Вінстон Черчилль). Водночас у ФРН ціна на бензин є одним із ключових факторів акумуляції фінансових ресурсів для субсидування технологічного зростання і конкурентоспроможності своєї країни, фінансування глобальних соціальних програм тощо. Тому заклики щодо „підтримки найбільш уразливих верств населення” відображають або морально застарілі мислетворчі моделі, або мають на меті ввести в оману саме ці «верстви населення». В інтересах своєї країни їхні експерти написали б, мабуть, таким чином: «Забезпечення доступності енергії виключно для суспільства, включаючи підтримку найбільш уразливих верств населення, відповідним їх інформуванням, усуненням нерезидентів від можливих зловживань та маніпуляцій цінами на енергоносії». Також в «їхньому» проекті угоди були б напевне відсутні пункти на кшталт «Надійне постачання електроенергії шляхом об'єднання електромереж та впровадження спільних технічних стандартів» та „Надійне

функціонування електромереж та запобігання відключенням», бо вони, на нашу думку, є пунктами комерційних домовленостей господарюючих структур, фінансових і страхових установ, а також господарських судів. Тому, як повчав з трибуни Верховної Ради України її «засідателі» Нурсултан Назарбаєв, навіщо в це вплутувати державу – щоб держава сплачувала «неустойку», а чиновники дерибанили відкат між собою?

З тих же міркувань усі підпункти пропозиції МЗС щодо «впровадження заходів з енергоефективності», певно, слід замінити загальною декларацією, бо через десять років чи у випадку чуда – набуття членства в ЄС – їхні положення можуть морально застаріти. Наприклад, навіщо „підвищувати теплоізоляцію будівель”, які застаріли й підлягають знесенню, якщо населення України у найближчі роки скоротиться до 35 млн осіб? Знову ж таки, чому чиновники з МЗС вирішують за власників енергокомпаній? Тому, на нашу думку, „партнерам” з ЄС буде краще зрозуміло, а наших політиків менше ганьбитиме заміна цього пункту на гасло «сприяти інноваційним процесам та стимулювати технологічне оновлення в енергоспоживанні та енергозбереженні».

Українська сторона положення розділу «Співробітництво в цивільному ядерному секторі» мусила б викладати з позицій національних компаній і довгострокових інтересів держави. Проте читаємо: „співробітництво у регуляторній сфері з метою удосконалення ядерного законодавства України у відповідність до норм та прин-

Потрібно викристалізувати пріоритетні заходи щодо практичної реалізації переваг України від членства в СОТ. Також необхідно визначити виклики і загрози громадянам України від наслідків приєднання до СОТ та запропонувати владі шляхи їхньої нейтралізації

ципів ЄС". Знову проглядається стабільна параноїдальна маразматичність постановки питання. Адже ЄС – це поки що група країн – членів союзу, а не монолітне утворення типу Третього Рейху. А якщо в країні – члені ЄС взагалі відсутнє «ядерне законодавство»? Так що, «лягти» під таку країну та її «норми й принципи», які дуже прості – збирайте собі банани на наших плантаціях, куме, навіщо вам промисловість, економіка, валюта? Що ж тоді робити з «ядерними принципами і нормами» США, Росії, Китаю, Індії, Пакистану, Ізраїлю, Ірану, МАГАТЕ й т.д.? Водночас стосовно Чорнобильської техногенної катастрофи слід, на нашу думку, взагалі припинити комунікації з ЄС до більш слушного часу у зв'язку з відсутністю у країн-членів ЄС належного бажання розв'язувати чорнобильські проблеми. Такий хід, та ще висвітлений належним чином у світових ЗМІ, зможе суттєво активізувати європейську спільноту.

Ключові документи щодо приєднання України до СОТ мають гриф "таємно". Тільки завдяки радісним заявам преси країн – економічних конкурентів ми починаємо дізнаватися про ціну, яку ще заплатити вже це покоління за глобалізацію "натемно". Як завжди, постфактум проявляється нетрадиційна орієнтація політиків в обстоюванні інтересів товаровиробників сусідніх країн під прикриттям "наднаціональними" інтересами, світовою революцією, євроінтеграцією, глобалізацією, ЗВТ з ЄС тощо

Зазвичай більшість адекватних країн «розвиток системи стратегічного планування та середньострокового прогнозування» в сфері «макроекономічного співробітництва» розглядає в аспектах *спільних елементів* такої системи, а не повністю і беззастережно делегує його третій стороні. Водночас *„адаптацію системи прогнозних та програмних документів України“* більш дипломатично буде здійснювати не „до стан-

дартів ЄС“, а до „**міжнародних стандартів**“, до яких мають прагнути і члени ЄС.

Бажання чиновників МЗС перекласти ключові державні функції на плечі фахівців ЄС пов'язане, вірогідно, з низьким освітнім рівнем і прагнення його підняти в рамках „Болонського Процесу“ є вкрай позитивним явищем. Проте, як нам відомо, серед вчених країн СНД відсутня однозначно абсолютно позитивна оцінка „Болонського Процесу“. Корпорація Rand свого часу визнавала низку суттєвих переваг академічної науки порівняно з університетською. Також існує думка, що розвинуті країни для елітних верств запроваджують саме „радянську“ модель освіти, а для тих, хто за межами «золотого мільярда» – щось таке, аби були зайняті. Європа експериментує, у неї достатньо ресурсів для цього. Україна в підсумку може втратити те, що мала, так і не отримавши подібно новим членам СОТ очікуваних переваг. Отже, можливо краще обговорювати з ЄС „запровадження **вивіраних практикою позитивних** положень Болонського Процесу в системі вищої освіти України“.

Звичайно, в проекті документу є низка позитивних положень стосовно охорони навколишнього середовища, бюджетної політики (і яке нам діло до їхньої бюджетної політики, а їм – до нашої), фінансового контролю, дослідження та розвитку технологій і туризму. Можливо тільки в цьому й проявляється інтерес країн-членів ЄС до України і тимчасово відсутні аспекти паритетної співпраці у деяких болючих площинах, наприклад, візового режиму або юридичного захисту українських громадян від приниження на кордоні чи від більш високотехнологічних злочинців з країн ЄС. Проте останнє може бути й корисними явищем: нехай остарбайтери знають своє місце в чужому домі.

«... А так красиво все починалося...»

Тексти угод готують звичайні люди, і у них є мотив. Потім такі ж звичайні люди повинні їх прочитати й схвалити. І у них також є мотив. Ключові документи щодо приєднання України до СОТ мають гриф «таємно». Тільки завдяки радісним заявам преси країн – економічних конкурентів ми починаємо дізнаватися про ціну, яку ще заплатити вже це покоління за глобалізацію «натемно». Як завжди, постфактум проявляється нетрадиційна орієнтація політиків в обстоюванні інтересів товаровиробників сусідніх країн під прикриттям «наднаціональними» інтересами, світовою революцією, євроінтеграцією, глобалізацією, ЗВТ ЄС тощо. Проте байдуже, які мотиви чи орієнтація у тих, хто пише тексти угод – сьогодні на часі відповідальність.

